

Szövetségi és NATO kötelezettségeink Irakban, a feladatok teljesítésének tapasztalatai egy magyar résztvevő katoná szemével

A feladatom nagyon egyszerű. Felkérés alapján szeretnék tájékoztatást adni a szövetségi és NATO kötelezettségeink Irakban című témakörben, arról, ahogyan azt egy magyar katoná látta. 2005. február végétől 2005. szeptember közepéig volt lehetőségem a NATO iraki kiképző missziójának részese lenni, mint az összekötő csoport vezetője.

Az előadásom bevezető részében, foglalkoznék a múlttal, az előzményekkel, hogy hogyan került oda a magyar kontingens a NATO kiképző missziója részeként Irakba. Főként a jelenről beszelnék, hogy a magyar katonák hol és milyen tevékenységet végeznek. Végezetül néhány zárógondolatban összefoglalnám a NATO iraki kiképző missziójának tevékenységét, egyfajta jövőképet mutatnék, hogy ki, mit fog tenni Irakban és mik a lehetséges megoldások.

Az előadáshoz készített melléklet 1. számú táblázatából láthatjuk azokat az alapvető okmányokat, amelyek szabályozták a NATO iraki kiképző misszióját. Az ENSZ Biztonsági Tanácsa az 1511. számú határozatban kérte fel a tagországokat, hogy járuljanak hozzá az új iraki rendőri és biztonsági erők felszereléséhez, nyújtsanak segítséget a kiképzéshez. A 2004 júniusában megalakult Iraki Ideiglenes Kormány és miniszterelnöke kérte a NATO Főtitkárt, segítse elő a biztonsági erők kiképzését, felszereléssel és technikai segítség nyújtása mellett. Az Észak - atlanti Szövetség megvizsgálta ennek lehetőségét, és elfogadott egy határozatot annak teljesítésére. A MK Kormányának 1137/2004 (XII. 9) határozata alapján 150 fő (egy könnyű lövészszázad szükséges biztosító és kiszolgáló elemekkel, egyéni beosztást betöltő törzstisztekkel, valamint kiképzők) váltással, tehát 300 fő lehet részese az Irakba menő misszióknak.

A magyar kormány részéről hozott határozat alapján megkezdődött az állomány kiválasztása és felkészítése. A század a terveknek megfelelően eredményesen felkészült, és a 40 napos készenléti idő elmúltával bármikor megkezdhetette feladatát. A törzstisztek alapos hazai felkészítése után 2005. február végétől egy egyhetes nápolyi tréningre került sor.

A NATO iraki tevékenységét alapvetően a biztonsági helyzet határozza meg. Ez mindenki számára köztudott, hiszen a sajtóból ömlik az ezzel kapcsolatos információ. Jelenleg sem stabil a helyzet. A 2. számú képen látszik, hogyan néz ki most a biztonsági helyzet Irakban. A vörössel jelzett területek a legfrekvenciáltabbak, amelyek a támadások számát, eloszlását jól mutatják. A 18 tartomány jó

részében viszonylagos nyugalom uralkodik, a támadások főleg Bagdadra, az északi részen Ninive tartományban Moszulra, Tell Áfar és Al Anbár környékére, Ramadi, és a Bagdadtól délre eső Ma'dain térségére koncentrálnak.

A NATO kiképző tevékenysége alapvetően Bagdadra összpontosul. Valamennyi jelenleg kintlévő magyar katonatiszt Bagdadban tevékenykedik, jelenleg, úgy tudom, 22, de ezek lét-száma 14 – 22 fő között változik.

Kezdjük a legelejétől. A jól körülhatárolható rész Bagdad belvárosában az ún. Zöld zónában teljesít szolgálatot a legtöbb magyar a következő helyszíneken:

- A NATO főhadiszálláson,
- Az iraki védelmi minisztérium hadműveleti központjában,
- Az iraki fegyveres erők egyesített nemzeti hadműveleti központjában.

Ezen kívül dolgoznak magyar tisztek a bagdadi nemzetközi repülőtéren, öt katonai tábor-ból álló komplexumban, ahol 30 000 katona teljesít szolgálatot, itt az iraki hadsereg harcál-láspontját állították fel május 15-én.

Az ún. Vörös zónában, – a szigorúan őrzött területen kívül – az iraki belügyminisztérium tőszomszédságában a Nemzeti Parancsnoki Központ épületében is dolgoznak magyarok. A Bagdad déli részén lévő ar - Rustamija-i Katonai Akadémia is fontos helyszín, mert a jövőben ez lesz a NATO iraki kiképző missziójának főhadiszállása. Itt folynak olyan munkálatok, amelyek eredményeképpen a zónából a NATO kiképző központja kiképző tevékenysége erre a területre összpontosul majd. Ebben az objektumban helyezkedne el a Könnyű lövészsquad, és itt látna el őr - és biztosító alegységként feladatot, amely nemcsak ennek a bázisnak a védelmét, hanem a kiképző tevékenységhez köthető konvojok biztosítását is végrehajtana. Jelenleg ez a squad itthon van Magyarországon, eddig még nem került alkalmazásra.

Milyen elvégzendő feladatai vannak Irakban a NATO-nak? (Ld. 3. számú táblázat). Leg-fontosabb a stratégiai kiképzés és tanácsadás, a NATO tagországok által felajánlott technikai eszközök, illetve képzési lehetőségek biztosítása – ez alatt értem a NATO országokban vég-rehajtott képzési lehetőségek harmonizálása és az állomány kijuttatása és visszajuttatása az országba. Segítség nyújtás az iraki kiképző parancsnokság tevékenységéhez és az egésznek a kulcsa a kiképző és doktrinális központ – a kiképzés szellemi bázisának létrehozása – illetve felállítása.

A következő képen (4.) azoknak az országoknak a zászlója és a neve szerepel, akik .zikai-lag, a végrehajtó állomány kiküldésével jelen vannak a NATO kiképző missziójában. Nem véletlenül raktam Magyarországot a 3. helyre, hiszen létszámát tekintve 22 fővel a harmadik legnépesebb kontingenst jelenti az összes országok létszámához viszonyítva.

Tekintsük át röviden hol, milyen katonai szervezetben és mely területeken, dolgoznak magyar katonák:

- A NATO iraki Kiképző missziója (NTM – I) szervezetét mutatja az 5. számú táblázat. A szervezet vezetésének szinte minden területén, valamennyi szervezeti elemben ered-ményesen dolgoznak, dolgoztak magyarok. A legfontosabb része természetesen amel-lett a hagyományos, ún. J szervezeti elemek valamelyike megtalálható a törzsben, benne a kiképző tevékenység is.

- A NATO tevékenységének színtereit mutatja be a 6. számú kép.

- Szeptember 27-étől működnek a NATO részéről vezetett Törzstiszti Tanfolyamok (7. kép). A két tanfolyam az Iraki Katonai Akadémián működik, egy junior, illetve egy szenior kurzussal. A többi kiképző tevékenységet hajt végre. Ezek: a védelmi minisztériumban, az iraki hadsereg harcálláspontján, az egyesített operatív központban, a nemzeti parancsnoki központban – és a NATO főhadiszállását is beleértve – folytak. A kiképző tevékenységet 2005 májusától egy magyar tábornok, Békési István irányította.

- Folytak kiképzések külföldön is (8.kép). A NATO tagországok felajánlása alapján a kezdeti szakaszban, Rómában, Stavengerben, Oberammergauban (itt is dolgoznak magyar katonák). Ezekhez a NATO kiképző iskolák, illetve Románia, Törökország, Szlovákia, az Egyesült Királyság ajánlott fel kiképzési bázisokat.

- A zöld zónán belül működik a nemzetközi NATO főhadiszállás. Mivel a helyszíni feltételek az eredeti helyszínen a doktrinális központ felállításához nem voltak elégsége-sek, (magyarul nem volt semmi, mert a háború után azt a területet teljesen kirabolták, semmi nem maradt, ami a kiképzés beindítását segítette volna,) ezért ez a doktrinális központ itt került felállításra, itt kezdte meg a tevékenységét. Az már az elején látszott, hogy az ún. vezérkari tanfolyam megindítása nem fog megvalósulni, nincs rá pénz.

- Ami nagyon fontos, egy ún. „képezd ki a kiképzőket” kiképző tanfolyam keretében – ez egy 15 hetes intenzív tanfolyam – 24 iraki ezredes, illetve alezredes felkészítése befejeződött, akik az elmúlt év szeptember 27-én beindított törzstiszti tanfolyamok oktatói lettek. Ezt azért mondom ilyen hangsúlyosan, mert ebben kőkeményen benne volt a Magyar Honvédség keze, benne volt azoknak a magyar tisztnek eredményes munká-ja, akik ebben a csoportban tevékenykedtek. Részt vettek a kiképzés megtervezésében, megszervezésében, végrehajtása folyamatában együttesen. Elgondolkodtató, hogy miért nem kapott ez a fontos munka hazánkban nagyobb nyilvánosságot. Pedig – ha jobban oda.gyeltünk volna a többi résztvevő ország sajtójára – láthattuk volna, hogy ezek a NATO országok sokat és nagyon .gyelmesen foglalkoztak ezzel a témával, sőt az USA külügyminiszterének havi tájékoztatójában is szerepet kapott.

- A következő helyszín az iraki Védelmi Minisztérium volt. Ahogyan ezt a térképen látjuk (9. és 10. számú kép) a zóna északi részén helyezkedik el, még a védett területen belül, igazi „zsibvásár”, arab hangulat uralkodik ebben az objektumban. Itt általában angol nyelvtanfolyamot tartanak, és számítógépes ismereteket oktatnak az ide delegált tisztek.

- Az iraki hadsereg harcálláspontja (11., 11/a kép), mint említettem, május 15-étől a bag-dadi nemzetközi repülőtér helyére települt. Ennek nagyon pragmatikus okai vannak. A rossz biztonsági helyzet miatt az iraki hadosztályok – ebből jelenleg 10 van, – illetve maga az iraki hadsereg harcálláspontja is olyan helyre települ, ahol lehetőleg a koalíciós erők közelben vannak.

- Nagyon sok kezdeti probléma után augusztusban, illetve szeptember elején elindult a „Közös Erőfeszítés” nevű gyakorlat. Feladata az volt, hogy bevonva a fegyveres erők irányításában résztvevő hadműveleti elemek személyeit, gyakoroltassák az információáramlást, a kapcsolattartást, az intézkedések kiadását.

- Nemzeti Egyesített Hadműveleti Központ (12. számú kép). Ez egy nagyon sajátos szervezet, ugyanis az iraki biztonsági erők – beleértve a rendőrség, határrendészet, titkosszolgálat, és maga a hadsereg minden alakulatát – hadműveleti csúcsszervezete ez. Ide fut be a 18 tartományi rendőrség, az iraki nemzeti titkosszolgálat, az iraki hadsereg, és a határrendészet összes megszerzett napi információja. A hadműveleti központ feladata, hogy az információkat eljuttassa a miniszterelnökhöz, illetve a megcélzott politikai vezetőkhez. Jelenleg hiányzik azonban az intézkedési jogkör. Lehet szobben nevezni, de Irak jelenleg is megszállt ország, igazán a hadműveleti központ nem tudott intézkedni, vagy nagyon korlátozottan. Ebben az épületben is tevékenykedett a NATO, főleg CIMIC szakemberek kerültek elhelyezésre. Az eltérő feladatok végrehajtása problémákat okozott. A gond alapvetően abból adódott, hogy dolgozott két olyan szervezet is ebben az épületben, amely a többnemzeti koalíciós erő alá tartozott. Az IMET katonai kiképzéssel foglalkozott. A másik pedig a rendőri kiképzéssel, ami külön parancsnokság alá tartozott, átfedésekkel dolgozott a NATO-val, emiatt sokszor hatékonyság-romlás következett be, és némi hatásköri viták is generálódtak. Sajnálatos, hogy a napi politikai biztonsági helyzet alakulásából származó problémák ide is beszivárogtak, és a szolgálatot teljesítők nem tudták figyelmen kívül hagyni. Sokszor előfordult az, hogy súlyos bűncselekményeket követtek el az itt élők, illetve az itt élők családtagjai ellen. Pl. a szervezet vezetőjének a fiát rabolták el, megzsarolták, a másiknak megölték a családját. A napi munkavégzés során ezt nem nagyon lehetett kezelni. Szintén problémát jelentett az, hogy egy megkezdett kiképző tevékenységet újra kellett kezdeni 2005 közepén, amikor egy kormányváltást követően olyan bizalmi válság alakult ki a hatalmi szférában, ami ennek a nemzeti

egyesített hadműveleti központnak a teljes személyi állomány cseréjéhez vezetett. Egyik napról a másikra új arcokkal kerültünk szembe, újra kellett kezdeni a munkát.

– A NATO iraki kiképző missziójának legfontosabb színtere lesz az iraki Katonai Akadémia, amit még az angolok építettek. Itt jelenleg gőzerővel folyik a kiképzéshez kapcsolható objektumok felújítása, illetve újjáépítése, mind a tanítás feltételeinek, mind pedig az elhelyezés, élet – és munkakörülmények kialakítása. Ennek a munkának a koordinálását magyar tiszt végezte. Szeptember 27-étől ezen a helyszínen kezdődött meg az a két tanfolyam, ami kézzelfogható eredménye lesz majd a NATO szerepvállalásának, hogy évente képes lesz ez a tanfolyam 1000 kiképzett tiszt kibocsátására, illetve további 500 fő felkészítésére, kiképzésére, akik majd külföldi katonai tanintézetekben kezdenek meg a tanulmányaikat.

– Itt januártól ún. alaptiszti tanfolyamot indított el a NATO 9 hónapos időtartamban, amit szeptemberben megismétel. Tartozott ehhez már a vörös zónában található, az ország déli területén An Numanija nevezetű gyakorlótér, ahol a végső foglalkozások, a végső szakharcászati foglalkozások kerültek lebonyolításra.

– Az előzőekben már említettem a Többnemzeti Koalíciós Erők Főparancsnokságát (13. számú kép), ahol szintén dolgoznak magyar katonák. A főparancsnokság a Tigris-folyó partján található, Bagdad belvárosában. Itt volt az ún. négycsillagos parancsnokság, itt volt a stratégiai vezetés. Ebben kapott elhelyezést az amerikai nagykövetség és a NATO összekötő irodája is. Az összekötői csoport feladata volt az, hogy kapcsolatokat építsen a NATO kiképző tevékenysége számára szükséges szervezetekkel, ügynökségekkel.

– A Nemzeti Parancsnoki Központ az első olyan terület, amely kívül esik a biztonságosnak vélt zöld zónán, nemzetközi zónán, az iraki Belügyminisztérium tőszomszédságában van. Ez a Belügyminisztérium alárendeltségéhez tartozik, jelenleg ez a rendőrség csúcsszerve. Feladatát tekintve hasonló tevékenységet végez, mint a Nemzeti Egyesített Hadműveleti Központ. A feladatok és a végrehajtás átfedéseiből számos hatásköri vita alakul ki. Az itt szolgáló magyarok döntően számítástechnikai és angol nyelvoktatással foglalkoznak.

A NATO - adományokról néhány szót. Meglehetősen túllicitáltak egymást a NATO országok. Mindent felajánlottak, ami a rendszerben feleslegesnek mutatkozott. A legtöbb része, 90 %-a természetesen hasznos volt az új iraki erő felszerelésében, de előfordultak a túlzott felajánlások miatt olyan extrém esetek is, amikor egy ország a II. Világháborúban használt légvédelmi géppuskát ajánlott fel három darab lőszerrel.

A NATO - adományok tekintetében az a véleményem, hogy nem kommunikáltuk jól a 77 db magyar T - 72-s harckocsijaink átadásának jelentőségét. A 14. számú képen látható, hogy külön

ünnepséget szerveztek Tadzsiban a harckocsik rendszerbe kerülésének tiszteletére, amelyen az iraki Biztonsági és Koalíciós Erők, valamint a NATO magas rangú képviselői vettek részt. (Ld. 14. számú kép). A 77 db harckocsi a 9. gépesített hadosztály 2. dandár fegyverzeteként állt rendszerbe. Jelenleg ez a legnagyobb értékű és mértékű katonai felajánlás, amely a NATO országokból érkezett. Összegzésként ki merem jelenteni, hogy a magyar kiképzési rész-vételünkkel, illetve a technikai segítségünkkel az Iraki kormány és a NATO partnereink is meg voltak elégedve. Az eredményes munka elismeréseként a résztvevők kitüntetésben részesültek (Ld. 15. számú kép.)

Néhány észrevétel

Mivel a 2005 februárjában kiutazó csoport törzstiszti - kiképző állománya az első magyar váltásként érkezett a hadműveleti területre, nem álltak rendelkezésre a szükséges kezdeti információk a munkavégzés helyszínéről, a tőlük elvárt munkáról. A kikerkezkor derült ki, hogy az információk beszerezhetőek lettek volna, hiszen a NATO törzsekben (SHAPE, JFC Naples) és a bagdadi Camp Victoryban szolgálatot teljesítő magyar tisztek rendelkeztek ezekkel az induláshoz szükséges kritikus adatokkal. Szerencsére az utánunk követő váltásnál ez már rendezettebben folyt.

A szervezési hiányosságok miatt Nápolyban sem a magyar nemzeti támogató elem (National Support Element) képviselői, sem a parancsnokságon szolgáló magyarok nem várták a kiutazókat. A leszállást követően saját erőből kellett megszerveznünk a kiszállított fegyverek, lőszeresek beszállítását és raktározását.

A kiképzésben résztvevő magyar állomány egy része – sok esetben az objektív helyzetből adódóan – nem az eredetileg tervezett feladatokat látta el, tevékenységük az angol nyelv és a számítógépes ismeretek oktatására korlátozódott.

Jelentős feszültséget okozott, hogy a korábban a Nemzetközi Zóna elhagyását megtiltó felhatalmazással kerültünk kiküldetésre. Az NCC-be (Vörös Zónába) tervezett magyar tisztek a tiltásnak megfelelően nem teljesítették a NTM – I ilyen jellegű utasításait. A gyakorlatban kiderült, hogy a tiltás – a rossz biztonsági helyzet ellenére – nem tartható, hiszen a kiképzéssel kapcsolatos tevékenységek (szemrevételezés, gyakorlati foglalkozás, utaztatás, felszerelések átvétele stb.) helyszíneinek jó része a Nemzetközi Zónán kívül esik. Véleményem szerint Magyarország nem használta ki a NATO iraki Kiképző Missziójában folyamatosan jól teljesítő magyar kontingens PR „értékét” és a hazai közvélemény nagyon kevés információval rendelkezik az ország iraki szerepvállalásáról. Ugyanez a helyzet az általunk adományozott, mindmáig a legnagyobb értékű hozzájárulással is. A többi NATO ország sajtója bővebben foglalkozott a T – 72 - eseinkkel, mint a hazai. Sőt még az Egyesült Államok külügyminisztériumának havi összefoglalójában is kiemelt szerepet kapott a NATO által kiképzett 24 iraki törzstiszt helyzete,

akik felkészítéséből a magyar tisztek oroszánrészt vállaltak, miközben a hazai sajtó (beleértve a szakminisztérium hivatalos orgánumát is) nem tartotta gyelemre ér-demesnek. Annak ellenére, hogy a NATO misszióban folyó kiképzés tervezését és végrehajtását 2005 májusától egy magyar tábornok vezette.

Összefoglalva

Minden kezdeti nehézség ellenére Magyarország a NATO iraki Kiképző Missziójának keretében visszatért Irakba és hozzájárul a NATO kötelezettségeink teljesítéséhez. A Magyarország által felajánlott 77 db T - 72 harckocsi jelenleg a Szövetség legnagyobb értékű és mértékű hozzájárulása az iraki fegyveres erők újrafelfegyverzésében. A kiképzésben nyújtott kiváló teljesítményével és az Iraknak szállított technikai eszközök biztosításával Magyarország megítélése látványosan javult.

Mivel az iraki biztonság megteremtését a nemzetközi biztonságpolitikai szakértők és politikusok is elképzelhetetlennek tartják a megfelelően képzett és felszerelt hazai biztonsági erők nélkül, a NATO, ezen belül Magyarország, igen fontos szerepet vállalt fel az iraki rendezésben. A koalíciós és NATO - erők kivonásának előfeltétele az önálló feladatok végrehajtásra is képes, Irak etnikai összetételének megfelelő, a nemzeti kormányhoz lojális, a lakosság békés életét szavatolni képes tisztikar. E gondolatok hangoztak el mind az iraki miniszterelnök, mind a NATO főtitkárának szeptember 27-én, a NATO Törzstiszti Tanfolyamát megnyitó ünnepi beszédében. Hasonló szavakkal adta át július 7-én és november 5-én a szövetség európai erőinek főparancsnok - helyettese a NATO kitüntetések az iraki Kiképző Misszióban feladatokat vég-rehajtó harmadik legnépesebb, magyar kontingens tagjainak.

Végezetül annyit szeretnék mondani, hogy a magyar tisztek, tiszthelyettesek remek munkát végeztek az iraki Biztonsági Erők parancsnoki állományának képzésében, amit ők gyakran megköszöntek. Az eredményes munkát értékelték a külföldi partnerek is, valamint az USA Külügyminisztériuma is. Sok esetben tevékenységünket többre becsülik ott, mint itthon. Talán ezen változtatni lenne szükség.